Öğrenme çıktısı: Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme

Toplumsal Sorun Nedir?

TOPLUMSAL SORUN
Bir toplumun veya insanlığın huzurunu, sağlığını, bütünlüğünü tehdit eden; yaşam kalitesini düşüren, sosyal adaleti zedeleyen problemlerdir.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Sorunlar **birbirini etkiler**: Hızlı nüfus artışı ve kentleşme, teknoloji ve savaşlar yeni sorunlar doğurur. Çözüm için toplumca hareket gerekir.

Karıncaların sırrı

Ateş karıncaları, yuvaları su altında kalınca birbirine tutunup canlı bir sal oluşturur. Yer değiştirerek hiçbirinin uzun süre su altında kalmamasını sağlarlar. "Ben" yerine "biz" duygusuyla haftalarca hayatta kalabilirler. Mühendisler onlardan esinlenerek afetlerde kullanılacak robotlar tasarlamayı umuyor. Toplumsal sorunlarda da en güçlü yol budur: **birlikte hareket etmek**.

Ecdadımızın çözümleri: Vakıflar

Vakıf: Kişilerin hiçbir karşılık beklemeden, kendi imkânlarıyla topluma hizmet için kurduğu hayır kurumudur.

Vakıf	Amacı	Çözdüğü sorun
Bulaşıcı Hastalıkları Tedavi Vakfı (Hattab bin Mehmed)	Cüzzam gibi hastalıklara yakalananları tedavi etmek, yoksulların cenaze masrafını karşılamak	Salgın ve yoksulluk
İsrafı Önleyen Vakıf (Sultan I. Ahmed)	Sofrada artan yemeği çöpe atmadan toplayıp kuşlara ve yabani hayvanlara vermek	İsraf
Afet Sonrası Onarım Vakfı (İskenderzade Şemsüddin Hacı)	Deprem ve yangından sonra mescit, mektep gibi yapıları onarmak	Afet

Bu konuda beş ana sorun

Afetler
Deprem, sel, yangın, kasırga

Çevre kirliliği
Plastik, hava kirliliği, su kıtlığı

Göç
Ülkeler ve iller arası taşınma

Salgın
Veba, kolera, grip, Kovid-19

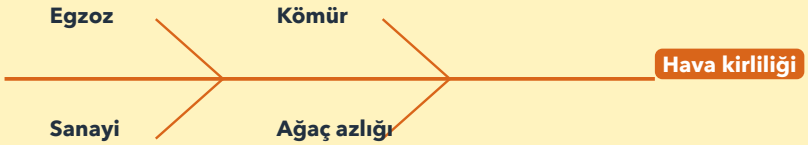
İsraf
Gıda, su, enerji israfı

BUNU UNUTMA

Vakıflar, toplumda dayanışmanın ve **sorunlara birlikte çözüm** üretmenin tarihî örnekleridir.

Balık kılçığı şeması

Sorun balığın başına, nedenleri kılçıklara yazılır.

Neden önemli? Toplumda yaşayan herkesin üzerine düşen bir görev vardır. Sorunları fark edip çözüme katkı sağlamak, zararını azaltır ve yaşadığımız yeri daha güvenli yapar.

Öğrenme çıktısı: Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme

Afetler ve Çevre

Afetler

Asrın felaketi

6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş merkezli depremler 11 ili etkiledi. Yaklaşık 120 bin kilometrekarelik alanda 14 milyon vatandaş doğrudan zarar gördü. Uluslararası yardım çağrısıyla 93 ülkeden arama kurtarma ekibi geldi.

Kuzey Afrika'da üç afet

Rekor sıcaklıklar Tunus ve Cezayir'de orman yangınları çıkardı. Fas, son yüzyılın en büyük depremlerinden birini yaşadı. Libya'yı ise Daniel Kasırgası vurdu.

Çevre kirliliği

Kıyıyı temizleyen gençler (temsilî)

Plastik: Doğaya atılan plastikler yağmur, rüzgâr ve akarsularla Karadeniz'e ulaşıyor. Balıklar yer değiştirmek zorunda kalıyor, deniz canlıları ve insanlar tehlike altına giriyor.

Su: Avrupa Çevre Ajansı; kirlilik, aşırı su çekimi ve iklim değişikliği yüzünden Avrupa'nın su kıtlığı riskiyle karşı karşıya olduğunu belirtiyor.

Hava: Hava kirliliği yılda yaklaşık 7 milyon kişinin ölümüne yol açıyor. Her 10 kişiden 9'undan fazlası kirli hava soluyor.

Canlılar için tehlike

Bir uzmana göre çevre kirliliği, dünyadaki canlı türlerinin çeşitliliğini tehdit ediyor, yaklaşık 1 milyon tür yok olma tehdidi altında. Doğanın bozulması 3,2 milyar insanın refahını zedeliyor. Bu nedenle su ve kara ekosistemlerinin onarılması gerekiyor.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Çevre sorunu **sınır tanımaz**: Bir ülkenin kirlettiği su ve hava başka ülkeleri de etkiler. Çözüm için ülkeler iş birliği yapmalıdır.

Sorun	Nedenleri	Çözüm önerileri
Afetler	Doğa olayları, sağlam olmayan yapılar, plansız yerleşme, iklim değişikliği	Sağlam bina, afet çantası, tatbikat, AFAD eğitimleri
Çevre kirliliği	Atıklar, plastik, egzoz, sanayi, bilinçsiz tüketim	Geri dönüşüm, toplu ulaşım, ağaçlandırma, az plastik

Notlarım

Öğrenme çıktısı: Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme

Göç, Salgın, İsraf

Göç

İnsanlar iş, aile, eğitim veya çatışma, zulüm ve afet nedeniyle yer değiştirir. Dünyada doğduğu ülkeden başka ülkeye göç edenlerin sayısı 1970'te 84 milyondu, 2020'de 281 milyona ulaştı (dünya nüfusunun yüzde 3,6'sı). Türkiye'de ise 2023'te 3,5 milyona yakın insan başka bir ile taşındı. İstanbul hem en çok göç alan hem en çok göç veren il oldu.

BUNU UNUTMA

18 Aralık Uluslararası Göçmenler Günü'dür. Göç eden insanlara hoşgörülü olmak bir insanlık görevidir.

Salgın hastalıklar

Salgın	Zaman	Etkisi
Kara Veba	1300'ler	Türkistan'da çıktı, İpek Yolu ile Kırım üzerinden Avrupa'ya ulaştı. Dünyada yaklaşık 75 milyon can kaybı
Kolera	1817-1923	Dalgalar hâlinde dünyaya yayıldı
İspanyol Gribi	1918-1919	25-50 milyon can kaybı
Asya Gribi	1957	Yaklaşık 1,1 milyon can kaybı
Hong Kong Gribi	1968	Yaklaşık 1 milyon can kaybı
Kovid-19	2019 sonrası	Türkiye'de ilk vaka 11 Mart 2020. Uzaktan eğitim, seyahat kısıtlaması, HES kodu

Gıda israfı

Dünyada

Birleşmiş Milletler raporuna göre her yıl çöpe giden gıdanın değeri 1 trilyon doları buluyor. Oysa aynı raporlara göre açlıktan etkilenenlerin sayısı 783 milyona kadar çıkıyor. Sera gazlarının yüzde 8-10'u israf edilen gıdadan kaynaklanıyor. Tarım arazilerinin yaklaşık yüzde 30'u bu ürünlere ayrılıyor.

Türkiye'de

Her yıl yaklaşık 23 milyon ton gıda israf ediliyor. Üretilen gıdanın yaklaşık yüzde 35'i sofraya ulaşmadan kayboluyor. Günde yaklaşık 12 milyon, yılda 4 milyar 380 milyon ekmek israf ediliyor.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Gıda israfı yalnızca para kaybı değildir: **açlığı, doğa tahribatını ve iklim sorununu** artırır. **16 Ekim** Dünya Gıda Günü bu bilinci hatırlatır.

Sorun	Nedenleri	Çözüm önerileri
Göç	İşsizlik, eğitim, afet, savaş	Her yerde iş ve eğitim imkânı, uyum çalışmaları
Salgın	Hijyen eksikliği, hızlı ulaşım, kalabalık	Aşı, temizlik, maske, kurallara uyma
İsraf	Fazla alışveriş, bilinçsiz tüketim	Liste yapmak, az pişirmek, paylaşmak

Salgında alınan önlemler

İlaçlama, uçuşların durdurulması, sokağa çıkma kısıtlaması, uzaktan eğitim, kafe ve restoranların geçici kapanması, etkinliklerin iptali, HES kodu ve ateş ölçümü, PCR testi.

Evde israfı önlemek

İhtiyaç listesiyle alışveriş yapmak, tabağa bitireceğin kadar almak, bayat ekmeği değerlendirmek, yemeği uygun saklamak, ekmeği çöpe atmamak.

Öğrenme çıktısı: Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme

Çözümü Birlikte Bulalım

MÜZAKERE Farklı görüşlerin saygıyla tartışılıp herkesin kabul edebileceği ortak bir çözüm aranmasıdır.

Çözüm Köşesi: Sınıfta nasıl yaparız?

1 Ortak bir sorun ve nedenlerini belirle → **2** Gruplar görüşünü yazsın, benzerlik ve farkı karşılaştır → **3** Üç çözüm önerisi yaz, farklı görüşlerle düzenle → **4** Köşelere geç, önerini gerekçesiyle savun

Örnek: Okul kantininde ekmek israfı

Sorun: Her gün çok sayıda tost ve sandviç artığı çöpe gidiyor.
1. görüş: "Porsiyonlar küçültülsün."
2. görüş: "Öğrencilere israfı anlatan etkinlik yapılsın."
3. görüş: "Artan bayat ekmek hayvan barınağına verilsin."
Ortak karar: Hepsi birlikte uygulanır, bir ay sonra sonuca bakılır.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Aynı soruna **farklı açılardan** bakılabilir. Çünkü herkesin deneyimi farklıdır. Saygıyla dinlemek, en iyi çözümü bulmayı kolaylaştırır.

Sorumluluk

Görevini zamanında ve eksiksiz yapmaktır. **Örnek:** Sınıfımı temiz tutmak, atığı ayrı biriktirmek, salgında maske takmak, ihtiyacım kadar tüketmek.

Duyarlılık

Çevrende olanı fark edip önemsemektir. **Örnek:** Piknik alanındaki cam kırığını toplamak, afet bölgesinde yardım ekibine katılmak, diş fırçalarken suyu kapatmak.

Çatışma çözme stratejileri

Anlaşmazlıkta kavga etmeden çözüm bulmanın yollarıdır. Bir davranış hem sorumluluk hem duyarlılık gösterebilir.

Yapılması gerekenler	Kaçınılması gerekenler
Dinlemek ve söz sırası beklemek	Karşısındakinin sözünü kesmek
Düşüncesini gerekçeyle söylemek	Fikir yerine kişiyi eleştirmek
Ortak noktaları aramak	Tek çözümde ısrar etmek
Sonuca saygı duymak	Farklı görüşü küçümsemek

Sıra sende: Çözüm tablosu

Toplumsal sorun	Benzer görüşler	Farklı görüşler

Notlarım

Öğrenme çıktısı: Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme

Kendimi Deniyorum

A. Doğru mu, yanlış mı?

Cümle doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

☐ 1. Toplumsal sorunlar yaşam kalitesini düşürür.
☐ 2. Hızlı kentleşme toplumsal sorunları ortadan kaldırır.
☐ 3. Gıda israfı çevreye de zarar verir.
☐ 4. İstanbul, hem en çok göç alan hem de en çok göç veren ildir.
☐ 5. Sorunları yalnızca devlet çözebilir.

B. Eşleştirelim

Kavramın harfini ilgili açıklamanın başındaki kutuya yazınız.

A) Afet	☐	Ekmeğin çöpe atılması
B) Göç	☐	Deprem, sel, yangın
C) İsraf	☐	Plastiklerin denize ulaşması
D) Salgın	☐	Eğitim veya iş için yer değiştirme
E) Çevre kirliliği	☐	Kovid-19, İspanyol Gribi

C. Boşlukları dolduralım

Kelimeler: **16 Ekim** **göçmenler** **vakıf** **müzakere**

1. Osmanlı'da hayır için kurulan kuruma ..... denir.
2. Görüşlerin tartışılıp ortak çözüm aranmasına ..... denir.
3. Dünya Gıda Günü ..... tarihindedir.
4. 18 Aralık, Uluslararası ..... Günü'dür.

D. Düşünelim, yorumlayalım

1. Karadeniz kıyısındaki bir ilde sahile çok sayıda plastik atık vurmaktadır. Balıkçılar av miktarının azaldığını, sahil esnafı da ziyaretçilerin azaldığını söylemektedir.

a) Bu sorunun doğaya ve insanlara iki etkisini yazınız.
b) Soruna kişi, belediye ve okul açısından birer çözüm öneriniz.

2. Bir okulda yemekhanede çok fazla yemek çöpe gitmektedir. Öğrencilerin bir kısmı "Yemekler az olsun", bir kısmı "Çeşit artsın", bir kısmı "İsraf anlatılsın" demektedir.

a) Görüşlerin farklı olmasının nedeni ne olabilir?
b) Müzakere yoluyla nasıl bir ortak çözüme varılabilir? Yazınız.

Bu konunun şarkısını Onur Akmeşe YouTube kanalından dinlemeyi unutmayın!